

ARCHEOLOGIE • BOUWHISTORIE

ARCHEOLOGIENOTA – PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

LEMBEEK – NOORDERSTRAAT

A. DEVROE
MEI 2018

COLOFON

Project

Archeologienota – Lembeek, Noorderstraat

Opdrachtgever

Resolve
Bosmanslei 30
2018 Antwerpen

Opdrachtnemer

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba
Lemmensstraat 34
2800 Mechelen
0472/59.31.41
annika.devroe@gmail.com
BE 0680.617.128

Erkend archeoloog: Annika Devroe, OE/ERK/Archeoloog/2015/00085

© 2018 Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba

Annika Devroe Archeologie & Bouwhistorie bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd of aangepast worden, opgeslagen worden in een geautomatiseerd gegevensbestand, en/of openbaar gemaakt worden in enige vorm of wijze ook, elektronisch, mechanisch, door fotokopie of enige andere wijze, zonder voorafgaandelijk toestemming van de opdrachtgever. Dit met uitzondering van de door Architeam aangeleverde plannen. Deze blijven eigendom van deze laatste.

INHOUD

Inhoud	0
1. Gemotiveerd advies	1
2. Programma van maatregelen voor uitgesteld vooronderzoek zonder en met ingreep in de bodem	2
2.1. Inleiding	2
2.2. Administratieve gegevens	3
2.3. Onderzoeksstrategie, -methode en -technieken	3
2.3.1. Veldkartering	4
2.3.2. Proefsleuvenonderzoek	5
2.4. Voorziene afwijkingen van de Code van Goede Praktijk	7
3. Figurenlijst	7

1. GEMOTIVEERD ADVIES

Op basis van het bureauonderzoek kan men vaststellen dat het projectgebied vanaf de 18de eeuw onbebouwd was. In het midden van de 19de eeuw was een gebouw aanwezig maar deze verdween opnieuw in de 20ste eeuw. Het projectgebied bevindt zich op een hoger gelegen zone ten westen van de Zenne. Archeologisch vondsten in de buurt wijzen voornamelijk op laat-middeleeuwse activiteiten, maar er werden ook reeds sporen uit de IJzertijd aangetroffen. De meeste van deze vondsten bevinden zich eveneens op iets hogere gronden. Volgens de bodemkaart zijn in westen meer droge gronden gelegen die gunstig zijn voor bewoning. Meer naar het oosten toe, richting de Zenne, gaat het meer om natte gronden. Mogelijk was deze zone te nat voor permanente bewoning, maar tijdelijke activiteiten kunnen wel verwacht worden, zeker in combinatie met bewoning op de drogere zones. Op basis van een prent kan ter hoogte van het projectgebied bovendien mogelijk een 17de-eeuws kampement gesitueerd worden.

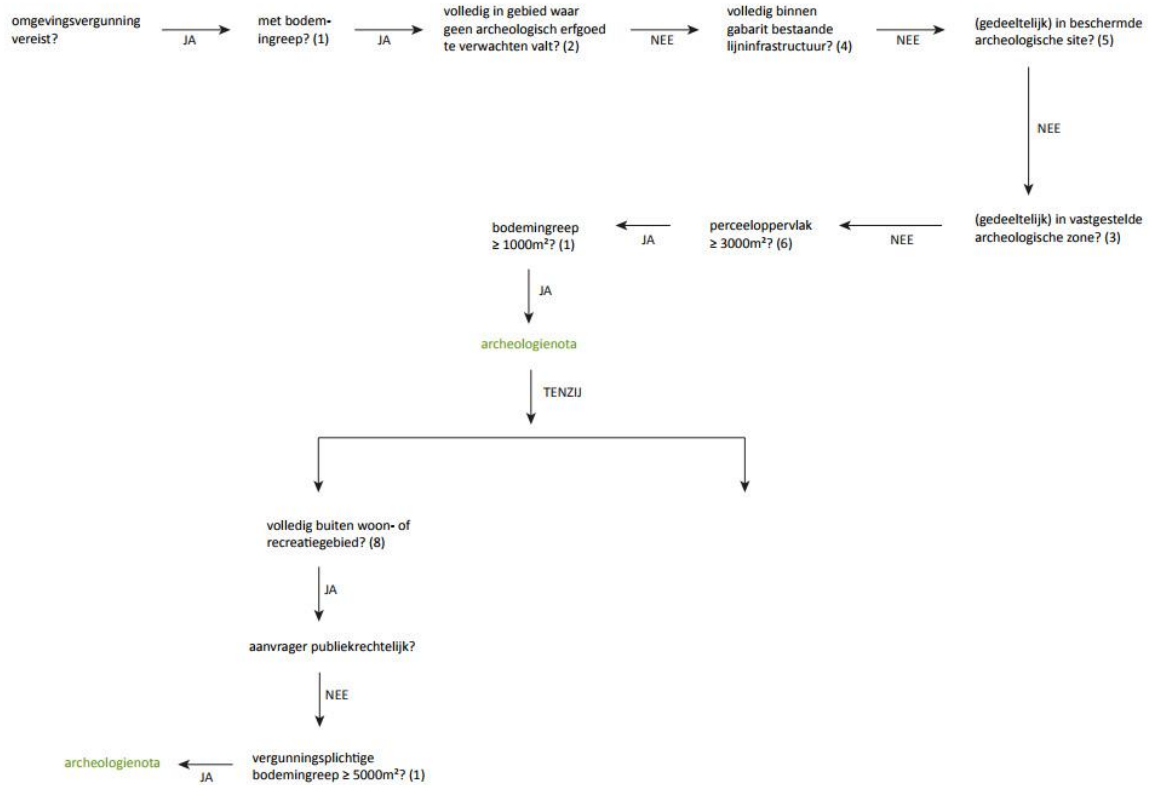
De geplande werken voorzien minstens in het afgraven van de teelaarde en zullen, afhankelijk van eventueel colluvium, het archeologisch niveau verstoren. Ter hoogte van de buffer- en te behouden groenzone zullen met uitzondering van beperkte bijkomende beplanting geen werken uitgevoerd worden.

Gezien het archeologisch potentieel, het potentieel op kenniswinst en de toekomstige verstoring is bijkomend archeologisch onderzoek nodig voor de zone waar werken zullen plaats vinden. Dit zal echter via een uitgesteld traject verlopen aangezien de bouwheer nog geen eigenaar is van de gronden. Er is bovendien onzekerheid over het verkrijgen van de bouwvergunning waardoor men voorafgaand geen onnodige kosten wilt uitvoeren.

2. PROGRAMMA VAN MAATREGELEN VOOR UITGESTELD VOORONDERZOEK ZONDER EN MET INGREEP IN DE BODEM

2.1. INLEIDING

De archeologienota werd opgemaakt naar aanleiding van de aanvraag van een stedenbouwkundige vergunning waarbij de voorwaarden voldoen aan art. 5.4.1. van het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013.

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2018)

2.2. ADMINISTRATIEVE GEGEVENS

Locatie: Vlaams-Brabant, Halle, Lembeek, Noorderstraat

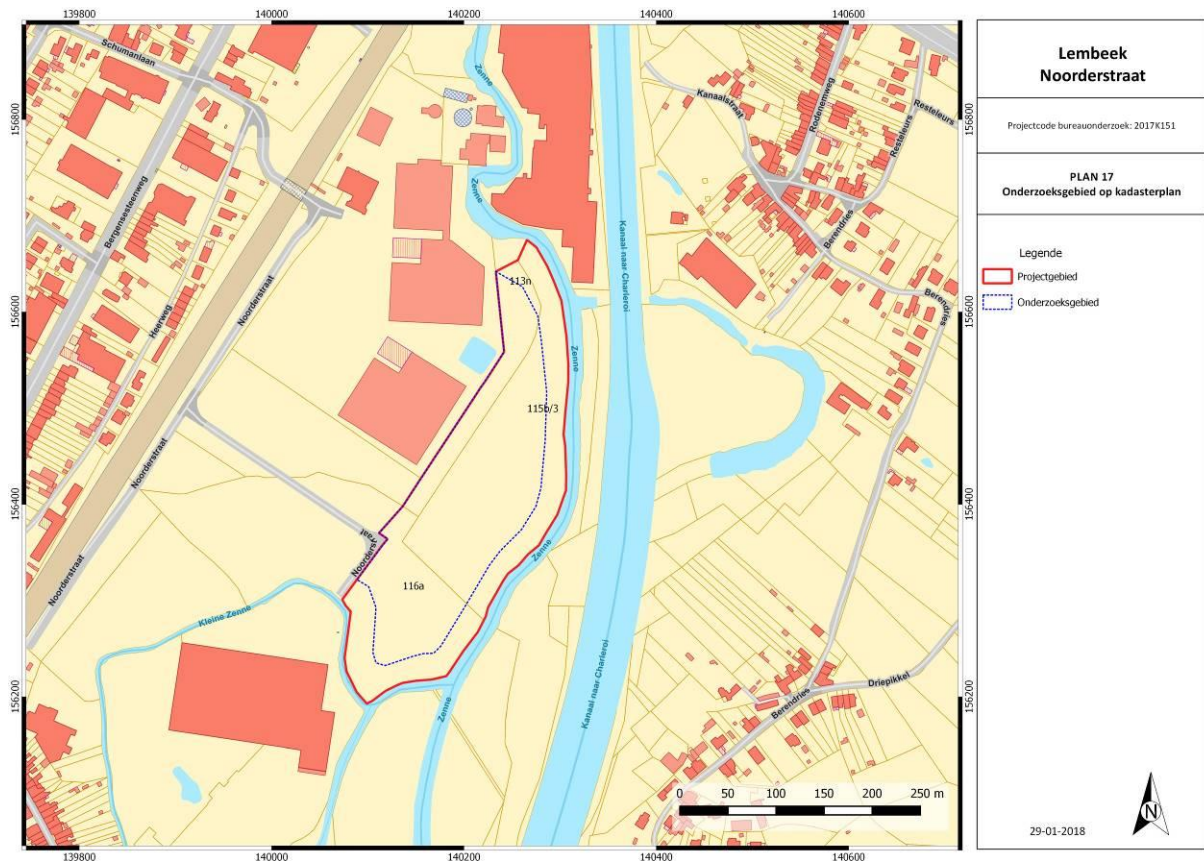
Bounding box: punt 1 (NW) – X 140048,895 Y 156678,022

Punt 2 (ZO) – X 140303,144 Y 156184,715

Kadaster: Halle, afd. 5, Lembeek, sectie E, percelen 116a (partim), 115b/3 (partim), 113 n (partim)

Oppervlakte projectgebied: ca. 51.980 m²

Oppervlakte onderzoeksgebied: ca. 35.150 m²

Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.)

2.3. ONDERZOEKSSTRATEGIE, -METHODE EN -TECHNIEKEN

Na het bureauonderzoek werden de verschillende vooronderzoeken zonder ingreep in de bodem afgewogen. Hiervoor werden telkens volgende vier criteria overlopen:

- Is het mogelijk deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het nuttig deze methode toe te passen op dit terrein (levert het iets op)?
- Is het overdreven schadelijk voor het bodemarchief deze methode toe te passen op dit terrein?
- Is het noodzakelijk deze methode toe te passen op dit terrein (kosten-batenanalyse)?

Geofysisch onderzoek geeft voornamelijk goede resultaten op droge leembodems. Deze methode zou hier dus gebruikt kunnen worden. Na dergelijk onderzoek dienen de resultaten nog geverifieerd

te worden door proefsleuven. Op basis van de kosten-batenanalyse wordt dit onderzoek dan ook niet voorgesteld.

Een veldkartering door middel van metaaldetectie zou hier nuttig kunnen zijn gezien de mogelijke aanwezigheid van een 17de-eeuws kampement. Kort gemaaid wei- of grasland is bovendien geschikt voor dergelijk onderzoek waardoor dergelijk onderzoek op dit terrein nuttig is. Er zal in eerste instantie dan ook een veldkartering gebeuren.

Op basis van het bureauonderzoek lijkt het projectgebied geen verstoringen te kennen. Een landschappelijk bodemonderzoek zou hier meer uitsluitsel kunnen over geven, net als over de gaafheid van het bodemprofiel. Een duidelijk beeld van de bodemopbouw kan echter beter verkregen worden uit de profielen in een proefsleuvenonderzoek dan in boorkernen.

Op basis van het bureauonderzoek kunnen steentijdsites niet uitgesloten worden. De ligging van het plangebied op een hoger deel in het landschap en de nabijheid van waterlopen vormen voor de prehistorische mens een aantrekkelijke omgeving om zich te vestigen. In de omgeving werden nog geen steentijdvondsten aangetroffen, maar dit dient niet te wijzen op een afwezigheid van dergelijke vondsten. Onderzoeken in functie van steentijd (landschappelijk/verkenkend/waarderend booronderzoek, proefputten) zouden dan ook nuttig kunnen zijn. Bij grotere oppervlaktes kan de prijs van dergelijk onderzoek snel oplopen. Gezien de kosten-batenanalyse worden deze onderzoeken niet geadviseerd. Tijdens het sleuvenonderzoek zal hier wel aandacht aan besteed worden. Indien vuursteenconcentraties worden aangetroffen wordt overgegaan op een verkennend en waarderend archeologisch booronderzoek, mogelijk aangevuld met proefputten. Indien tijdens het proefsleuvenonderzoek dergelijke onderzoeken nodig zouden blijken, geeft de erkende archeoloog dit aan en worden de betreffende hoofdstukken uit de Code Goede Praktijk gevolgd.

Op basis van het uitgevoerde bureauonderzoek wordt na de veldkartering door middel van metaaldetectie een vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven geadviseerd. Op deze manier kan meteen een goed beeld verkregen worden van het archeologisch potentieel en eventuele verstoringen.

Op basis van de toekomstige werken werd het onderzoeksgebied afgebakend. De bufferzone en groenzone waar geen of slechts zeer beperkt werken zullen uitgevoerd worden werden niet weerhouden van het bijkomend onderzoek. In totaal blijft een oppervlakte van ca. 35.150 m² over die onderzocht zal worden. De te rooien bomen zullen gekapt worden tot maaiveldhoogte en hierna ondiep gefreesd. In functie van de metaaldetectie worden het gras en de kruidlaag kort gemaaid en het maaisel verwijderd.

2.3.1. VELDKARTERING

De veldkartering door middel van metaaldetectie heeft als doel om metalen voorwerpen uit de bouwvoor op te sporen en in te zamelen. Gezien de mogelijke aanwezigheid van een 17de-eeuws kampement wordt dergelijk onderzoek uitgevoerd. De metaaldetectie gebeurt in regelmatige raaien met 5 m tussenafstand. Bij vondstenconcentraties wordt de afstand tussen de raaien verdicht in functie van het beantwoorden van de vraagstelling. De aangetroffen vondsten worden uitgehaald wanneer ze zich in de bouwvoor bevinden. Alle relevante metaalvondsten worden ingemeten. Voor de uitvoering hiervan worden de bepalingen in de Code van Goede Praktijk, hoofdstuk 7.5 gevolgd.

De onderzoeksvragen die hier minimaal moeten beantwoord worden zijn:

- Kunnen er concentraties van metaalvondsten in de teelaarde aangeduid worden?
- Uit welke periode(s) dateren de vondsten?

- Duiden deze vondsten op de aanwezigheid van een 17de-eeuws kampement?

Het onderzoeksdoel van de veldkartering is bereikt wanneer bovenstaande vragen zijn beantwoord.

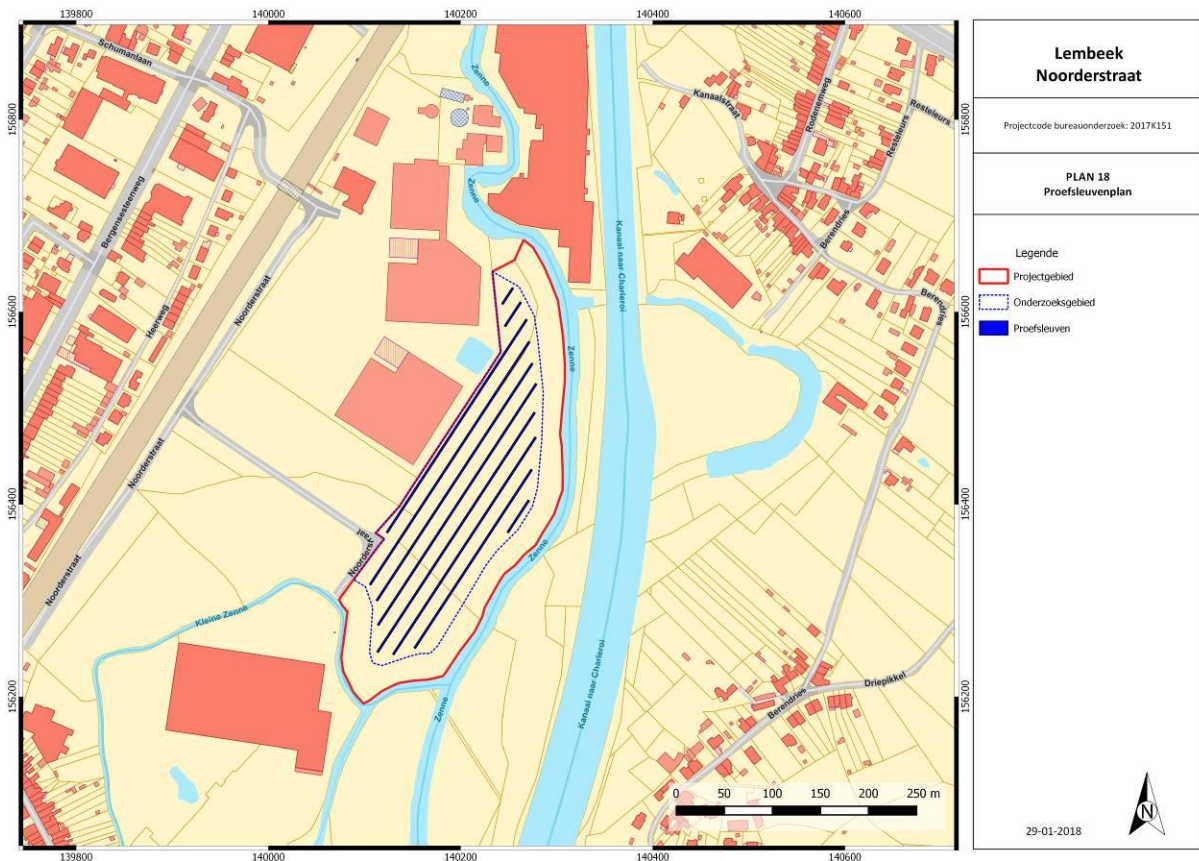
2.3.2. PROEFSLEUVENONDERZOEK

Na de veldkartering wordt het proefsleuvenonderzoek uitgevoerd. Het doel van het vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven is een archeologische evaluatie van het terrein. Op basis van het bureauonderzoek kon niet aangetoond worden of een archeologische site aanwezig is of niet, maar via dit onderzoek kan het archeologisch potentieel nagegaan worden.

Hierbij dienen volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Welke zijn de waargenomen horizonten in de bodem , beschrijving + duiding?
- In hoeverre is de bodemopbouw nog intact? Waardoor kan het ontbreken van een horizont verklaard worden?
- Op welk(e) niveau(s) manifesteren de archeologische sporen zich?
- Zijn er bodemsporen aanwezig? Zo ja, zijn deze van natuurlijke of antropogene aard?
- Maken de antropogene sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Kan op basis van gerecupereerd materiaal uitspraak gedaan worden over de datering? Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Werden er sporen of vondsten aangetroffen die wijzen op een militaire aanwezigheid?
- Geven de resultaten aanleiding tot vervolgonderzoek? Zo ja, wat is de ruimtelijke afbakening van de zone(s) voor vervolgonderzoek?
- Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht bij een eventueel vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor het vervolgonderzoek relevant?
- Is behoud in situ op basis van de resultaten van het vooronderzoek mogelijk?

De sleuven worden noordnoordoost-zuidzuidwest georiënteerd. De sleuven hebben een breedte van 2 m en een maximale afstand van 15m van middelpunt tot middelpunt. Er zal minstens 10% van het onderzoeksgebied door middel van proefsleuven onderzocht worden, aangevuld met 2,5% dwarssleuven en/of kijkvensters. De hoeveelheid en locatie van dwarssleuven en/of kijkvensters zijn vrij te bepalen door de erkend archeoloog/veldwerkleider. Een keuze voor of tegen het aanleggen van dwarssleuven en/of kijkvensters wordt gemotiveerd in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek. Kijkvensters en/of dwarssleuven kunnen bijvoorbeeld aangelegd worden om na te gaan of aangetroffen paalkuilen deel uitmaken van een structuur, maar kunnen evenzeer aangelegd worden om een meer exacte afbakening van een archeologische site te bekomen.

Figuur 3: Voorstel proefsleuvenplan. (A. Devroe 2018)

De aanleg van deze sleuven gebeurt met een graafmachine met een niet-getande graafbak van 2 m breed. Het eerste vlak wordt aangelegd op een eerste leesbaar archeologisch niveau. Indien er meerdere archeologische niveaus aanwezig zijn, wordt elk niveau apart gewaardeerd. Er wordt momenteel van uitgegaan dat het om een site zonder complexe verticale stratigrafie gaat en er maar één niveau aanwezig is. Er wordt dagelijks voorzien in een volledige opmeting van sleuven, kijkvensters en sporen. Dit betekent dat er dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar is, dat op elk moment aangeleverd kan worden. Er dient een selectie van de sporen gecoupeerd te worden die afdoende is om de onderzoeksvragen te beantwoorden. In vermoedelijke diepe sporen zoals waterputten en waterkuilen wordt een boring gezet om te verifiëren of het om een dergelijk spoor gaat en om de diepte te bepalen. Per sleuf wordt machinaal een profielput aangelegd. Deze profielputten worden beschreven en bestudeerd door de aardkundige van het projectteam.

Het aangelegde vlak in de sleuven en de storthopen worden onderzocht met een metaaldetector. Sporen waarbij de metaaldetector een signaal geeft, worden aangeduid in de sporenlijst. Metaalvondsten worden enkel ingezameld als zij zich aan het vlak bevinden, op de storthopen of als ze zich in een spoor bevinden dat gecoupeerd wordt.

De aanwezigheid van een steentijdsite kan niet uitgesloten worden. Tijdens het vooronderzoek dient er daarom aandacht geschonken te worden aan concentraties van lithische artefacten. Indien lithische vondsten aangetroffen worden dient ingeschat te worden of het om verspreide vondsten gaat of om een activiteitszone. Steentijdvondsten worden driedimensionaal ingemeten. Deze vondsten en concentraties worden aan een specialist voorgelegd om een verdere waardering van het terrein te bekomen. Na afloop van het onderzoek worden de sleuven gedicht om verdere degradatie van eventueel aanwezige sporen te voorkomen. Indien nodig worden kwetsbare sporen (graven, zeer ondiep bewaarde sporen) afgedekt met doek of plastic zodat ze in geval van een vervolgonderzoek in de vorm van een opgraving niet verder worden aangetast vooraleer ze onderzocht kunnen worden.

Het onderzoeksdoel is bereikt wanneer op basis van het vooronderzoek met ingreep in de bodem een voldoende gefundeerde uitspraak gedaan kan worden over de aard en omvang van de archeologische waarden in het projectgebied en wanneer een eenduidig advies kan gegeven worden voor vrijgave van het terrein, behoud in situ of vervolgonderzoek door middel van een opgraving.

2.4. VOORZIENE AFWIJKINGEN VAN DE CODE VAN GOEDE PRAKTIJK

Er worden geen afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk voorzien. Moesten er tijdens de uitvoering van het vooronderzoek redenen zijn waarom wel wordt afgeweken van de bepalingen in de code, dan worden deze gemotiveerd in het verslag van resultaten.

3. FIGURENLIJST

Figuur 1: Beslissingsboom in functie van huidig project. (A. Devroe 2018).....	2
Figuur 2: Kadasterkaart met aanduiding projectgebied. (Geopunt Vlaanderen s.d.).....	3
Figuur 3: Voorstel proefsleuvenplan. (A. Devroe 2018).....	6